

СТАНОВИЩЕ

От проф. Соня Колева Тончева, дм

Директор на Филиал Шумен, МУ – Варна

Председател на Национален съвет по качество към БАПЗГ

Член на Научното жури, съгласно Заповед на Ректора на Медицински университет Варна.

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” в област 7 „Здравеопазване и спорт”; професионално направление 7.4, Обществено здраве 7.1., научна специалност „Управление на здравните грижи”.

Въз основа на заповед No P-109-345 от 02.12.2015г., на Ректора на Медицински университет - Варна съм определена да дам становище относно дисертационния труд на тема: **ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА ЗЪБОТЕХНИЧЕСКИ УСЛУГИ ЧРЕЗ РАБОТА В ЕКИП**, за присъждане на ОНС „Доктор“ на **Максим Иванов Симов** - Ръководител УНС „Зъботехник“ в Медицински колеж – Варна, докторант на самостоятелна подготовка към Катедра „Здравни грижи” в Медицински университет - Варна. Научен ръководител: проф. Соня Тончева, дм. и доц. инж. Цанка Димитрова Дикова, доктор

Представени са всички необходими документи, предвидени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на научния състав в Медицински университет - Варна.

1. Оценка на актуалността на темата

На съвременният етап денталният екип се разглежда като функционална структура, съставена от професионално подготвени кадри, с точно определени роли, които изпълняват конкретни, допълващи се дейности за постигане на определени и приети от всички цели. Съставът на екипа съответства на нуждите на обществото, развитието на пазара и технологиите, наличните ресурси и законодателството на съответната страна. В денталната практика лекарят по дентална медицина е ръководител на екипа и отговоря за него. Той е отговорен както за цялостният терапевтичен резултат, така и за професионално – етичните стандарти по време на работа и повишаването на квалификацията и професионалното развитие на всеки от членовете на неговия екип. Всеки член изпълнява точно определена функция, което определя мястото му в системата за субординация и вземане на решения.

Оралното здраве се разглежда като част от общото здраве на човека и затова все по – важна и отговорна става ролята и отговорността на всеки от членовете на денталния екип, а не само на денталния лекар, за да бъде постигната удовлетвореността на пациента.

Практически в дисертационният труд е засегнат относително нов аспект от работата на денталния екип – взаимоотношения, комуникации и други аспекти свързани с разглеждането на пациента като част от екипа. Този подход на автора прави темата на дисертационния труд актуална. Актуалността се допълва и от разработеният и проучен чрез научното изследване **Модел за ефективен екип в денталната медицина**. Авторът изяснява ролята на зъботехника и предлага и проучва необходимост от дентален асистент в екипа като координатор на здравните грижи за пациентите, насочвайки вниманието върху необходимостта от промяна в отговорността за дейностите свързани с денталното здраве.

Задълбоченото проучване и приложената методология предоставят резултати, които биха били полезни при разработване и актуализиране на национални и

регионални политики в областта на денталното здраве, както и изясняване на участието на зъботехниците в процеса и тази възможност засилва актуалността на избория за проучване и анализиране проблем.

2. Оценка на резултатите

Дисертационният труд съдържа 168 страници, включващи 3 таблици и 66 фигури. Приложения - 6. Цитирани са 168 литературни източници, от които 30 на кирилица и 138 на латиница. Трудът е обсъден и предложен за защита на катедрен съвет на Катедрата по Здравни грижи при МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна на 13.10.2015г. Максим Симов е определил ясно целта на дисертационния труд и са поставени пет задачи за постигането ѝ. Формулирани са две работни хипотези.

Авторът е провел пилотно проучване в периода юли – септември 2013 г. в гр. Варна. Същинското проучване е проведено в периода септември, 2013 – 2015 г. в Североизточна България в градовете Варна, Добрич, Силистра, Разград, Търговище и Шумен. В проучването са обхванати 611 респондента, разпределени в 3 групи:

- *Лекари по дентална медицина* – 180 и представляват около 11,40 % от регистрираните лекари по дентална медицина в Североизточна България за 2014 г.
- *Зъботехници* – 42 и представляват около 17,90 % от регистрираните зъботехници в Североизточна България за 2014 г.
- *Пациенти* (328) и родители на деца (61) – общо 389, които са използвали в процеса си на лечение зъботехнически услуги и са пожелали да участват в проучването

Надеждно са подбрани методите на научното проучване, които гарантират достоверност на получените резултати. Детайлно е представен инструментариумът на проучването.

Докторантът съвсем правилно насочва научното проучване към изследване **на факторите, оказващи влияние върху екипната работа** като са проучени нагласите и мнението на родители на деца, посетили денталните клиники, предвид спецификата при работата с деца, като пациенти и нуждата от присъствието на дентален асистент при лечението на деца

Резултатите доказват, че зъботехниците и лекарите по дентална медицина са намерили правилния начин на комуникация, като дават тежест на непрекъснатия обмен на информация между тях. Лекарите възприемат зъботехниците, с които работят като част от екипа и се допитват до тях по отношение на изработването на зъбопротезните конструкции.

Авторът проучва **необходимостта от Денталният асистент**, който е новост за българското дентално здравеопазване. Много от изследваните лица не осъзнават още каква е ролята на това лице в практиката и защо е необходимо то да фигурира в денталните екипи, тъй като в България ролята на асистента се изпълнява от медицински сестри, а много от лекарите работят сами (лекари по дентална медицина – 25,00 %, зъботехници – 50,00 % и пациенти – 41,20 %). Максим Симов подкрепя виждането си за дентален асистент с проведеното социологическо проучване. Половината от зъботехниците изказват мнение, че е необходимо да има дентални асистенти в стоматологичните кабинети, които трябва да имат колежанско или университетско образование (50,00 %). Лекарите по дентална медицина също потвърждават, че денталните асистенти трябва да притежават колежанско или университетско образование (25,00 % - специалист, 66,70 % - бакалавър и магистър). Резултатите от анализа на мнението на лекарите по дентална медицина показват, че чувстват удовлетворени от екипната работа на лекаря по дентална медицина и зъботехника (88,70 %), като има дават много високи оценки по отношение на качеството на извършените услуги. Интересно е виждането на докторанта **пациентът да се**

разглежда като част от денталния екип. Резултатите доказват, че повечето пациенти се възприемат като част от денталния екип по време на своето лечение и изразяват готовност да участват в процеса на своето лечение (82,00 %).

Дългогодишният професионален и педагогически опит на М. Симов в областта на зъботехниката, изгражданите в годините взаимоотношения в дентални екипи, работата му по проекти е дала възможност в дисертационният труд да намери място изчерпателно представеният **Модел за ефективен екип в денталната медицина, опиращ се на Стандартите за добра дентална практика.** Авторът, познавайки основни принципи, които трябва да се прилагат по отношение на работата на лекаря по дентална медицина определя ролите на останалите членове на екипа (зъботехник, дентален асистент, пациент и др. персонал) и схематично представя структурата на Модела.

На базата на коректно проведеното проучване Максим Симов прави изводи, които са ясно и изчерпателно формулирани.

Направени са детайлни препоръки, които се основават на доказаните с научното проучване резултати, точно адресирани към институции и структури, имащи отношение към проблема за работата на денталния екип. Особено внимание заслужават препоръките по отношение на обучението, отправени към МЗ, МОН и Медицински университет (МК) за създаване на специалност „дентален асистент“ в Медицинските колежи с по-висока квалификация и възможност медицинските сестри да придобият специалност „дентален асистент“. Интересно е предложението, като част от обучението на зъботехниците и лекарите по дентална медицина да бъде въведена свободно избираема дисциплина «Ефективни взаимоотношения и екипност в денталната практика». Считам, че важни за практиката са и формулираните препоръки към Съюза на стоматолозите в България и Съюза на зъботехниците в България.

3. Оценка на приносите

Резултатите от научното проучване, формулираните изводи и препоръки очертават приноси с теоретично и приложно значение.

Приноси с теоретичен характер

- ✓ За пръв път в България е направено проучване за изградените взаимоотношения между зъботехниците и лекарите по дентална медицина и ролята на екипа в денталната практика.
- ✓ Доказана е необходимостта, мястото и ролята на денталният асистент като член ефективния дентален екип.
- ✓ В теоретичен аспект приносен характер има направеният обзор, относно ролята на денталния екип и привличането на пациента като част от него.
- ✓ Направена е **класификация на технологиите за изработване на дентални конструкции.**

Приноси с практико-приложен характер

- ✓ Предложен е **Модел за ефективен екип в денталната медицина** включващ лекар по дентална медицина, зъботехник, пациент, дентален асистент и в определени случаи други медицински специалисти.
- ✓ Разработената класификация на технологиите за изработване на дентални конструкции може да бъде приложена в зъботехническата практика и обучението на студентите от специалност „Зъботехника“.

Разработеният дисертационен труд е изграден върху актуален проблем, направени са важни теоретични и практически приноси и е достатъчен по обем. Авторът е направил задълбочен анализ и на тази база е предложен **Модел за ефективен екип в денталната медицина**, който има оригинален характер. Считам, че дисертационният труд трябва да бъде представен пред институциите, към които авторът отправя препоръки, както и да намери място в различни научни форуми и списания за представяне на констатациите и резултатите, отнасящи се до екипната работа и ролята на зъботехника за подобряване качеството на денталното здраве.

Приемам представения автореферат, който в структурно отношение представя съществените моменти от разработения дисертационен труд. Нямам критични бележки. Докторантът Максим Симов покрива напълно приетите от МУ- Варна изисквания за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“.

4. Лични впечатления

Познавам лично докторантът Максим Симов повече от 10 години и считам, че натрупаният административен и практически опит, както и преподавателските му умения са създали възможност да бъде избран актуален за страната проблем, разработването на който обогатява зъботехниката и денталното обслужване като фокусира научното проучване върху участието на зъботехника. Владеенето на два чужди езика, непрекъснатото обучение в престижни образователни институции у нас и в чужбина са дали възможност да бъде оценен правилно чуждия опит за екипната работа в денталната практика, да се предложи нова професия дентален асистент на тази основа, да се предвидят някои промени и да бъдат дадени препоръки относно един толкова важен проблем. Симов притежава много добри умения за работа в екип и способност за вземане на самостоятелни и съгласувани решения, ориентирани към постигане на високи резултати. Добронамерен към колеги и студенти, отзивчив и внимателен Симов е уважаван колега и професионалист, поради което и от 1997 година е ръководител на УНС „Зъботехник“.

В заключение: Въз основа на професионалното развитие, научните и учебно-преподавателски постижения и съобразявайки се с критериите на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на академичния състав в МУ - Варна, давам положително становище и убедено предлагам на уважаемото Научно жури докторантът **Максим Симов да придобие ОНС „Доктор“ по научната специалност „Управление на здравни грижи“**.

23.12.2015г. Гр. Варна

проф. Соня Тончева, дм